

TOIMIVA LASTENSUOJELU - MUUTOSTYÖ PÄIVITTÄI- SESSÄ ASIAKASTYÖSSÄ

Katri Lustila
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kokkolan yliopistokeskus Chydenius / Avoin yliopisto
Tekijä Katri Lustila	
Työn nimi Toimiva lastensuojelu – muutostyö päivittäisessä asiakastyössä	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 28 + 4
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kandidaatintutkielman aiheena oli toimiva lastensuojelu ja muutostyö päivittäisessä asiakastyössä. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää ja koota yhteen tutkittua tietoa siitä, millaisia tekijöitä on otettava huomioon lastensuojelun asiakastyössä, jotta se olisi toimivaa ja asiakkaan muutostyötä tukevaa. Tutkielman tavoitteena oli koota tietoa tekijöistä, joilla on vaikutusta toimivan lastensuojelun toteutumisessa sekä tuoda esille asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia toimivasta lastensuojelusta.</p> <p>Kandidaatintutkielman on tehty laadullisena tutkimuksena, joka on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tutkielman keskeisinä käsitteinä ja teoreettisena viitekehyksenä ovat lastensuojelun, muutostyön ja vuorovaikutuksen käsitteet. Aineistoon kuului yhteensä seitsemän tutkimusta ja yksi tutkimusraportti. Tutkimuksista viisi on kansainvälisiä tutkimuksia ja kolme kotimaisia. Aineisto on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.</p> <p>Kandidaatintyön tutkimustulosten mukaan toimivan lastensuojelun toteutumiseen vaikutti merkittävimmin palvelujärjestelmän toimivuus, työntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus ja luottamus sekä yhteistyö ja palveluihin sitoutuminen. Näiden tekijöiden ollessa toimivia, niin asiakkaat kuin työntekijät kokivat lastensuojelun toimivaksi ja asiakkaan muutostyötä edistäväksi. Tutkimustuloksena onnistuttiin tunnistamaan tekijöitä, jotka heikensivät asiakkaan kokemusta toimivasta lastensuojelusta ja vaikeuttivat työntekijän työskentelyä. Näitä olivat muun muassa palvelujärjestelmän sekavuus, työntekijöiden kiire ja asiakassuhteessa ilmenevät yhteistyön ongelmat.</p> <p>Tutkimustuloksissa korostuivat työntekijöiden ja asiakkaiden kokemukset toimivasta lastensuojelusta ja muutostyötä edistävästä työskentelystä. Kandidaatintutkielman tuottama tieto on hyödyksi lastensuojelun asiakastyössä. Huomioimalla tämän tutkielman tulokset, lastensuojelutyössä voidaan toimia asiakkaan muutostyötä edistävästi ja toteuttaa toimivaa lastensuojelutyötä.</p>	
Asiasanat: Lastensuojelu, muutostyö, vuorovaikutus	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja: Ohjaaja YTM Mira Välimaa	

KUVIOT

KUVIO 1	Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet Tuomen & Sarajärven (2018, 123) mukaan	15
KUVIO 2	Asiakkaiden ja työntekijöiden kokemukset palvelujärjestelmän toimivuudesta.....	16
KUVIO 3	Vuorovaikutus ja luottamus.....	19
KUVIO 4	Yhteistyö ja sitoutuminen.....	21

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LASTENSUOJELUTYÖ	3
	2.1 Lastensuojelun perusta ja tarkoitus	3
	2.2 Lastensuojelun tukitoimet	4
	2.3 Tavoitteellinen muutostyö	6
3	TOIMIVAN LASTENSUOJELUN LÄHTÖKOHTIA	8
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN.....	11
	4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys	11
	4.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus.....	11
	4.3 Tutkimusprosessi	12
	4.4 Aineiston valinta	13
	4.5 Aineisto ja aineiston analysointi	14
5	TUTKIMUSTULOKSET	16
	5.1 Palvelujärjestelmän toimivuus	16
	5.2 Vuorovaikutus ja luottamus	19
	5.3 Yhteistyö ja sitoutuminen	21
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	24
7	POHDINTA.....	27
	LÄHTEET	29

LIITTEET

1 JOHDANTO

Lastensuojelutyöstä ja sen tilanteesta on keskusteltu runsaasti viime vuosina. On tarkasteltu millaisena lastensuojelun rakenteet, toiminta ja käytännöt näyttäytyvät, sekä mietitty lastensuojelun toimivuutta ja tuloksellisuutta. Ovatko ne sellaisia, jotta lapsen edun toteutuminen on mahdollista? Suomi on mukana noudattamassa Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimusta lapsen oikeuksista. Jo vuonna 1959 lapsen oikeuksien julistuksessa on todettu lapsen tarvitsevan ruumiillisen ja henkisen kypsyttämättömyytensä vuoksi erityistä suojelua ja huolenpitoa sekä asianmukaista hoitoa ennen ja jälkeen syntymän. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.) Tämän toteutumiseksi yhteiskuntamme ja erityisesti sosiaalityö tekee töitä joka päivä kehittääkseen toimintaansa lapsen edun toteutumiseksi. Rakenteellinen sosiaalityö on apuna kehittämässä toimintatapoja, joiden kautta voidaan vaikuttaa ihmisten sosiaaliseen hyvinvointiin. Rakenteellisen sosiaalityön avulla pyritään ennaltaehkäisemään sosiaalisia ongelmia ja kehittämään palveluja asiakaslähtöinen näkökulma huomioiden. (STM 2022.) Toimiva lastensuojelu on tavoitetila niin lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja vanhempien, mutta myös koko yhteiskunnan kannalta. Toimiva lastensuojelu on keskeinen asia päivittäisessä työssä lastensuojelun asiakkaiden kanssa, jota tutkielmani kautta haluan tuoda esille.

Tutkielmani tarkoituksena ja tutkimustehtävänä on koota yhteen tutkittua tietoa siitä, millaisia tekijöitä tulee ottaa huomioon lastensuojelun päivittäisessä asiakastyössä, jotta se olisi toimivaa ja asiakkaan muutostyötä tukevaa. Tutkielman tavoitteena on koota tietoa tekijöistä, joilla on vaikutusta toimivan lastensuojelun toteutumisessa sekä tuoda esille asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia toimivasta lastensuojelusta. Tutkielmani tutkimuskysymykset ovat: Millaisia hyviä käytäntöjä toimi-

van ja muutostyötä tukevan lastensuojelun taustalta voidaan tutkimuskirjallisuudesta erottaa ja mitkä tekijät ovat yhteydessä asiakkaan kokemukseen toimivasta lastensuojelusta?

Toimivan lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen edun toteutuminen ja auttaa perheitä oikea-aikaisesti hankalassa elämäntilanteessa. Lastensuojelu on toimivaa, kun se tukee asiakkaan muutostyötä ja antaa kokemuksen autetuksi tulemisesta. Toimivaan lastensuojeluun kuuluu olennaisena osana palvelujärjestelmä, jonka avulla lastensuojelun asiakkaana oleva lapsi ja vanhemmat voivat saada apua heidän sitä tarvitessaan. Sosiaalityöntekijän rooli lapsen ja perheen asioiden hoitajana vaikuttaa paljon kokemukseen toimivasta lastensuojelusta. Toimiva lastensuojelu vaatii tasapainoa ollakseen toimivaa ja asiakasta muutostyössä tukevaa. Pelkkä sosiaalityöntekijän asiakaslähtöisyys ja empaattisuus ei riitä, vaan lastensuojelun rakenteiden, käytäntöjen ja toimintatapojen on mahdollistettava muutostyön eteneminen ja tuettava asiakasta siinä. (STM 2013.)

Tutkielmani on laadullinen tutkimus, jonka teoreettinen ja käsitteellinen viitekehys muodostuu lastensuojelun, muutostyön ja vuorovaikutuksen käsitteistä. Tutkielmani metodina olen käyttänyt narratiivista kirjallisuuskatsausta, jonka aineiston sisälönanalyysin olen tehnyt aineistolähtöisesti. Tutkimusaineistoni koostuu seitsemästä tieteellisestä tutkimuksesta ja yhdestä tutkimusraportista. Käytetyistä aineistoista kolme on kotimaisia ja viisi kansainvälisiä.

Kandidaatintutkielmani koostuu seitsemästä luvusta. Luvuissa kaksi ja kolme kerron tutkielmani teoreettiskäsitteellisestä viitekehystä, jotka muodostuvat lastensuojelutyöstä ja toimivan lastensuojelun tekijöistä. Luvussa neljä kerron tarkemmin tutkimuksen tarkoituksesta ja sen toteuttamisesta sekä esittelen tutkielmassani käyttämäni aineiston. Luvussa viisi esittelen aineistosta saadut tutkimustulokset. Tutkielman lopussa on johtopäätökset ja pohdinta, jotka ovat muodostuneet tutkimustuloksista.

2 LASTENSUOJELUTYÖ

Tässä luvussa kerron lastensuojelutyön perustasta ja tarkoituksesta, tavoitteellisesta muutostyöstä, vuorovaikutuksen tärkeydestä lastensuojelussa ja lastensuojelun tukitoimista. Lastensuojelutyöhön liittyvät määritelmät auttavat ymmärtämään tekijöitä, jotka vaikuttavat toimivaan lastensuojelun työskentelyyn ja muutostyöhön asiakkaiden parissa.

2.1 Lastensuojelun perusta ja tarkoitus

Jokaisen lapsen oikeus on saada hyvä ja turvallinen lapsuus. Tämä tarkoittaa oikeutta saada huolenpitoa ja suojelua sekä mahdollisuutta käydä koulua, leikkiä ja osallistua. Yhdistyneiden kansakuntien sopimukseen on koottu lapsia koskevat oikeudet, joka yhdessä Suomen lakien kanssa turvaa lapsen oikeuden tulla kohdelluksi tasa-arvoisena yksilönä, kansallisuudesta, uskonnosta tai perheen varallisuudesta riippumatta. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.) Vanhempien tehtävänä on ensisijaisesti huolehtia lapsistaan ja varmistaa lapsille kuuluvien oikeuksien toteutuminen. Aina tämä ei toteudu, jolloin lapsi ja perhe voivat tarvita lastensuojelun apua. Lastensuojelun asiakkaina on eri-ikäisiä lapsia, joilla saattaa olla monimutkaisia haasteita elämässään. Aino Ritala-Koskisen (2018, 78) mukaan lastensuojelun apua tarvitsevalla perheellä saattaa olla taloudellisia vaikeuksia, ongelmia vanhemmuudessa ja elämänhallinnassa, sairastunut lapsi, muutoksia lapsen arki- ja kasvuympäristössä ja lapsen tai nuoren ongelmallista käyttäytymistä. Lastensuojelua vaativan asiakkuuden taustalla saattaa olla useita edellä mainittuja tekijöitä, jotka vaarantavat lapsen kasvua ja kehitystä. Lapsen elämässä olevien aikuisten voimavarojen ja kykyjen ollessa riittämättömät, viranomaisen tehtävänä on varmistaa lapsen turvallinen kasvu ja kehitys. Lastensuojelussa asiakkaana on lapsi, lapsen koko perhe ja läheisverkosto. (Heinonen 2016, 243.)

Lastensuojelutyötä ohjaa lastensuojelulaki, jonka tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lain keskeisiksi periaatteiksi on säädetty lasten suotuisan kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen. Tähän kuuluu lastensuojelun tuen antaminen vanhemmille, huoltajille ja muille henkilöille, jotka vastaavat lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Lastensuojelun tulee pyrkiä ehkäisemään ongelmia ja puuttua havaittuihin ongelmiin riittävän varhain. (LSL 2007/417, 1, 4 §.)

Lastensuojelutyössä ensisijaisena on lapsen etu, joka on huomioitava työskentelyssä lapsen kanssa ja lasta koskevia päätöksiä tehtäessä. Lapsen edulla tarkoitetaan parasta ratkaisua lapsen elämäntilanteen kannalta, mikä ei välttämättä ole yhtenäisessä linjassa lapsen ja vanhempien ajatusten kanssa. (Lastensuojelun Keskusliitto 2021.) Lapsen edun arviointi on lastensuojelutyössä jatkuvasti läsnä ja ohjaa lastensuojelun toimintaa. Jotta lapsen etu voisi toteutua ja sitä on mahdollista arvioida, on lapsen osallisuuden toteuduttava työskentelyssä. Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valvoo lapsen edun toteutumista ja tekee päätöksiä, jotka tukevat lapsen oikeutta turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. (Heinonen 2016, 251–252.)

Lastensuojelun työskentelyssä lapsi on keskiössä. Lapsella tulee olla oikeus osallistua työskentelyyn ja saada erityistä suojelua. Lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada riittävät palvelut, jotka viranomaisen järjestää perheen voimavarat huomioiden. (Räty 2015, 1.) Palvelujen tulee olla lapsen ja perheen elämäntilanteeseen sopivia, ja niiden tarkoituksena on lapsen kehityksen ja kasvun tukeminen ja edistäminen. Palvelut on toteutettava tavalla, josta lapsi ja perhe saavat suurimman hyödyn. Lastensuojelun palvelut voivat olla kotiinpäin annettavia tai kodin ulkopuolella järjestettäviä palveluja. (THL 2021.)

Lastensuojelun järjestäminen ja kehittäminen kuuluvat kunnalle, jonka tulee järjestää lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu vastaamaan sisällöltään ja laajuudeltaan kunnassa esiintyviä tarpeita. Lastensuojelun laadun tulee olla sellaista, että se täyttää lasten, nuorten ja perheiden avun ja tuen tarpeet. (LSL 2007/417, 11 §.) Lastensuojelun laatu on määritelty palvelujen kyvyksi vastata asiakkaille selvitettyihin palvelutarpeisiin. Palvelujen tulee olla järjestelmällisiä, vaikuttavia, säännösten mukaisia ja kustannustehokkaita. Laadukkaiden palvelujen tarkoituksena on asiakkaiden toimintakyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja parantaminen. (STM 2019, 42.)

2.2 Lastensuojelun tukitoimet

Lastensuojelun sosiaalityöhön kuuluu olennaisena osana tukitoimien tarjoaminen asiakkaille ja niiden toteutumisen seuranta ja arviointi. Lastensuojelulain 34 §:ssä (LSL

2007/417) on säädetty avohuollon tukitoimien tarkoituksen olevan lapsen myönteisen kasvun ja kehityksen edistäminen sekä vanhempien tukeminen ja kasvatuskyvyn vahvistaminen. Avohuollon tukitoimiin tulee ryhtyä viipymättä, kun lastensuojelun tarve on todettu. Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia ja niitä on pyrittävä tekemään yhteistyössä lapsen ja vanhempien kanssa. Avohuollon tukitoimiin ryhdyttäessä tulee huomioida lapsen etu ja on valittava menettely, jonka avulla voidaan pyrkiä ratkaisemaan perheen tai lapsen ongelmat. Avohuollon tukitoimissa korostuu vapaaehtoisuus ja niiden toteuttamiseen vaaditaan huoltajien ja yli 12-vuotiaan lapsen suostumus. Avohuollon tukitoimia voidaan kohdistaa yksin lapselle, perheen vanhemmille tai koko perheen palveluina ja tukitoimina. Avohuollon tukitoimia järjestetään vaihtelevissa tilanteissa, joita voivat olla esimerkiksi avioerotilanteet, perheen akuutti kriisi, taloudelliset ongelmat, väkivalta perheessä ja lapsen ongelmat koulunkäynnissä tai vapaa-ajalla. Avohuollossa ohjauksella ja neuvonnalla on suuri rooli, jossa korostuu tavoitteellinen työskentely perheen tilanteen parantamiseksi. (Räty 2015, 9, 312–313.) Lastensuojelun avohuollon tukitoimet perustuvat vapaaehtoisuuteen. Avohuollon tavoitteena on auttaa lasta ja perhettä erilaisissa tilanteissa. Asiakkaan sitoutuminen työskentelyyn tavoitteisiin on edellytyksenä muutostyössä edistymiselle.

Lastensuojelun tehtävänä on tarjota tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen. Avohuollon tukitoimena voidaan järjestää taloudellista tukea, joka kohdistuu koulunkäyntiin, harrastukseen, ammatin ja asunnon hankintaan, työhön sijoittumiseen, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämiseen. Lastensuojelusta voidaan järjestää myös erilaisia kuntoutumista tukevia hoitoja, terapiapalveluita ja muita lasta ja perhettä tukevia palveluita ja tukitoimia. Intensiivisiä tukitoimia ovat tehostettu perhetyö ja perhekuntoutus. Avohuollon tukitoimena voidaan käyttää avohuollon sijoitusta, jossa lapsi ja hänen vanhempansa, huoltajansa tai muu kasvatuksesta vastaava henkilö sijoitetaan tuen tarvetta arvioivaan, kuntouttavaan perhehoitoon tai laitoshuoltoon. Lapsi voidaan myös sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti yksin. Tämä edellyttää sijoituksen tarpeellisuutta ja huoltajan sekä 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumusta. (LSL 2007/417, 36 §, 37 §.)

Lapsen ollessa välittömässä vaarassa hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti viranhaltijan päätöksellä korkeintaan 30 päiväksi. Tarvittaessa kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa, mikäli tarvittavat lastensuojelutoimet tarvitsevat lisäselvityksiä tai niitä ei ole mahdollista saada 30 päivässä. Kiireellisen sijoituksen jatkopäätös voidaan myös tehdä, mikäli se on lapsen edun mukainen. (LSL 2007/417, 38 §, 38a §.) Avohuollon tukitoimien ollessa riittämättömät, lapsi tulee sijoittaa sijaishuoltoon. Huostaanoton edellytyksenä on, että huolenpito ja kasvuolosuhteet uhkaavat vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä tai lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään omalla käyttäytymisellään. (LSL 2007/417, 40 §.) Kunta on

velvollinen järjestämään lastensuojelun tukitoimia sellaisenaan kuin niiden tarve ilmenee. Tukitoimien tulee vastata lapsen ja perheen tarpeeseen sekä yksilölliseen tilanteeseen. Erilaiset tukitoimet ovat välttämättömiä lastensuojelussa, jotta lapsi ja perhe saa tarvitsemaansa tukea. (THL 2021.) Lastensuojelun tukitoimet ovat intensiteetiltään erilaisia ja niitä järjestetään perheen tilanteen mukaisesti.

2.3 Tavoitteellinen muutostyö

Lastensuojelun asiakkaina olevat lapset ja perheet tarvitsevat apua erilaisissa elämäntilanteissaan. Sosiaalityön erilaisin keinoin asiakkaiden elämäntilanteeseen pyritään vaikuttamaan ja tarjoamaan tukea muutostyössä. Lastensuojelun asiakkuus alkaa sosiaalityöntekijän todetessa lastensuojelutarpeen selvityksen yhteydessä lapsen tarvitsevan erityistä suojelua. Lastensuojelussa lapselle nimetään oma sosiaalityöntekijä, joka työskentelee lapsen ja perheen kanssa. Työskentelyn aikana sosiaalityöntekijä selvittää lapsen ja perheen tuen tarvetta ja järjestää heidän tarvitsemansa tukitoimet. Sosiaalityöntekijä vastaa lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen saavan tarvittavat tuet ja palvelut. (Räty 2015, 74, 257.)

Sosiaalityö on tavoitteellista muutostyötä, jossa puututaan ihmisten asioihin poikkeuksellisissa ja pulmallisissa elämäntilanteissa. Sosiaalityötä tehtäessä tavoitteena on saada aikaiseksi muutos, jonka seurauksena sosiaalityön antama tuki voidaan lopettaa. (Raunio 2009, 59.) Muutostyön mahdollistamiseksi lastensuojelun sosiaalityöntekijä tekee asiakassuunnitelman yhteisymmärryksessä asiakkaan ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajan kanssa. Asiakassuunnitelmassa määritellään lapsen ja hänen perheensä tarvitsemat tukitoimet ja palvelut sekä tavoitteet, joita kohti työskentelyssä edetään. Lapsen sosiaalityöntekijän velvollisuutena on huolehtia asiakassuunnitelmaan määriteltyjen tavoitteiden suunnitelmallisesta toteuttamisesta tukitoimien ja palvelujen avulla. Asiakassuunnitelmaan voi sisältyä arviointi, jonka tarkoituksena on selvittää ovatko asetetut tavoitteet toteutuneet vai jääneet toteutumatta. (Räty 2015, 74, 272.)

Tavoitteisiin pääseminen ja muutostyön mahdollistaminen edellyttävät työntekijän aktiivista roolia ja asiakkaan kykyä ottaa apua vastaan. Muutostyö voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: Alkuvaiheen intensiivinen työskentely, vaihtoehtojen tarjoamisen vaihe ja asiakkaan tarinan ja yhteisen työskentelyn näkyväksi tekemisen vaihe. Alkuvaiheen työskentelyssä korostuu asiakkaan kuulluksi tulemisen kokemus ja työntekijän taito kuunnella asiakasta ilman ennako-oletuksia. Avoimuus ja salliva ilmapiiri ovat merkittäviä tekijöitä asiakassuhteen rakentumisessa. Alkuvaiheen työskentelyn tarkoitus on saada asiakkaan kokonaistilanne selville ja tehdä se näkyväksi. Vaihtoehtojen tarjoamisen vaiheessa asiakkaan kanssa tehdään asiakassuunnitelmaan

perustuvaa suunnitelmallista työskentelyä, jonka tarkoituksena on motivoida asiakasta ja antaa mahdollisuuksia, joiden avulla asiakas orientoituisi muutostyöhön. Yhteistyö eri viranomaisten ja verkostojen kanssa on tärkeää muutostyön onnistumisessa. Asiakkaan tarinan ja yhteisen työskentelyn näkyväksi tekemisen vaiheessa korostetaan edistymistä ja tehdään johtopäätöksiä. Sosiaalityöntekijän tehtävänä yhdessä asiakkaan kanssa on jäsentää tapahtuneet menneestä nykyhetkeen ja tehdä muutostyö näkyväksi. Asiakkaan voimavaroja ja luottamusta omiin kykyihinsä on vahvistettava, jotta muutos säilyisi ja vahvistuisi. Jokaisessa kolmessa muutostyön vaiheessa korostuu työntekijän kuunteleva ja asiakaslähtöinen työote. (Socca 2007, 27–39.)

Vastavuoroinen ja luottamuksellinen asiakassuhde kannattelee asiakasta ja vie muutosta eteenpäin. Muutostyössä asiakas tekee itse muutoksen, jossa sosiaalityöntekijä tai muu auttaja kulkee rinnalla. (Jokinen 2014, 217.) Onnistuneen muutostyön avulla tavoitteisiin voidaan päästä, jolloin asiakkaan elämäntilanne paranee ja tuen tarve vähenee. Aina muutostyö ei onnistu tai se ei ole mahdollinen. Syynä voi olla esimerkiksi tilanne, jossa asiakas ei itse näe tarvetta muutokselle tai ei ole halukas muutokseen. Tällöin tuen tarve jatkuu sosiaalityöntekijän pyrkiessä löytämään keinoja muutostyöhön yhdessä asiakkaan kanssa. (Räty 2015, 370–371.)

Lastensuojelussa lapsen edun toteutuminen on varmistettava, vaikka muutostyö lapsen ja perheen kanssa ei onnistuisi. Tällöin sosiaalityöntekijän on selvitettävä, pystyykö lapsi asumaan kotona vai voidaanko sijaishuollossa huolehtia paremmin lapsen huolenpidosta, kasvuympäristön turvallisuudesta, koskemattomuudesta ja tarjoamaan lapsen tarvitsemaa ymmärrystä ja hellyyttä. Mikäli sijoitukseen päädyttäin, on huomioitava sen olevan vain väliaikainen toimenpide. Kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, on sosiaalityöntekijän työskenneltävä aktiivisesti perheen kanssa, jotta lapsi voitaisiin kotiuttaa ja huostaanotto lopettaa. Vanhempien tukemiseen ja perheen jälleenyhdistämiseen on panostettava, mikäli lastensuojeluviranomainen arvioi siihen olevien edellytysten täyttyvän. (Räty 2015, 370–371.)

3 TOIMIVAN LASTENSUOJELUN LÄHTÖKOHTIA

Tutkimuksessani tarkastelen toimivaa lastensuojelua, jonka tarkoituksena on turvata lapsen edun toteutuminen ja auttaa perheitä oikea-aikaisesti hankalassa elämäntilanteessa. Lastensuojelu on toimivaa, kun se tukee asiakkaan muutostyötä ja antaa kokemuksen autetuksi tulemisesta. Lastensuojelun laatusuosituksessa (2019) määritellään lastensuojelutyötä ohjaavat periaatteet, joita ovat: asiakkaiden ihmisarvo ja perusoikeudet, lapsen etu, vuorovaikutus, ammattihenkilöstön työn laatu ja vastuulliset päätökset. Toimivuuteen ja kunnioittavaan asiakaskohtamiseen tarvitaan myös lainsäädännön, arvojen ja etiikan, talouden sekä palvelujen vuorovaikutusta ja tasapainoa. (Laitinen & Kemppainen 2010, 146.) Näiden periaatteiden ja toimivuuden edellytysten ollessa läsnä päivittäisessä asiakastyössä, voi lastensuojelu olla muutostyötä edistävää.

Avohuollon tukitoimet ja perheille tarjottavat palvelut ovat keskeisen osa toimivaa lastensuojelua. Palvelujärjestelmän toimivuutta pidetään tärkeänä mittarina lastensuojelun laadusta puhuttaessa. Lastensuojelun piirissä olevien lasten määrä kasvaa vuodesta toiseen, jolloin myös kodin ulkopuolelle tehdyt sijoitukset lisääntyvät. Palvelujärjestelmässä olevat puutteet voivat estää oikea-aikaisen avun saamisen, jolloin lastensuojelusta saatavat tukitoimet ikään kuin paikkaavat peruspalvelujen puutteita. Resurssipula, riittämättömät ja yksipuoliset palvelut hidastavat avun saamista. (Heinonen 2016, 248–249.) Tarjan Pösön, Marit Skivenesin ja Anne-Dorthe Hestbækin (2014, 483) mukaan kodin ulkopuolelle sijoittamiset ja niiden suuri määrä ovat yhteydessä avohuollon palvelujen laatuun, ajoitukseen ja tehokkuuteen. Toimiva lastensuojelu on ajantasaista ja palvelut toteutuvat oikea-aikaisesti lapsen ja perheen elämäntilanteen kannalta. Avohuollon tukitoimiin panostaminen näyttäytyy yhtenä laadukkaana lastensuojelun osatekijänä ja voi mahdollistaa lapsen turvallisen kasvun ja kehityksen omassa kodissa asuen.

Toimivan lastensuojelun selvitysryhmän loppuraportissa (2013, 2) painotetaan lastensuojelun asiakkuuden alkuvaiheen ja avohuollon välistä yhteistyötä.

Kehittämällä palveluja asiakkaiden näkemykset ja kehittämistarpeet huomioiden, on mahdollista tarjota toimivaa lastensuojelua asiakaslähtöisesti. Selvitysryhmän mukaan lastensuojelun työntekijöiden osaamista on vahvistettava erikoistumiskoulutusten avulla ja työntekijäresursseja on lisättävä. Tämän tutkielman kirjoittamisen aikaan on tullut voimaan lastensuojelun henkilöstömitoitus, jonka mukaan lapsen asioista vastaavalla lastensuojelun sosiaalityöntekijällä voi olla vastuullaan enintään 35 lasta vuosina 2022 ja 2023. Vuonna 2024 määrä vähenee lisää, jolloin asiakkaita voi olla enintään 30. (Valtioneuvosto 2021.) Kohtuulliset asiakasmäärät ovat yksi tärkeimmistä edellytyksistä toimivan lastensuojelun toteutumiselle, mikä osaltaan mahdollistaa asiakkaan kiireettömän kohtaamisen ja lapsen edun toteutumisen. Lastensuojelun haasteisiin panostaminen ja tiivis yhteistyö muiden toimijoiden kanssa näyttäytyvät tavoitteellisen työskentelyn osatekijöinä. Laadukkaan ja tavoitteellisen muutostyön mahdollistamiseksi tarvitaan riittävästi aikaa ja resursseja. Myös palvelutarjontaa ja prosesseja tulee kehittää, jotta tukea tarvitsevat lapset voivat saada ajoissa apua ennaltaehkäisevistä palveluista aina korjaaviin palveluihin asti. (Paasivirta 2012, 247–248.)

Kirsi Juhilan (2006, 202) mukaan sosiaalityön ydinasia on sosiaalityöntekijän ja asiakkaan kohtaaminen. Toimiva lastensuojelu edellyttää lapsen ja perheen toistuvaa kohtaamista arkaluontoisten asioiden parissa. Jotta kohtaaminen onnistuu, sosiaalityöntekijän tulee olla sitoutunut ja motivoitunut tekemään työtään ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Sosiaalityöntekijältä vaaditaan uskoa ja luottamusta ihmisyhteyteen ja yhteiskunnan rakenteisiin, jota henkilökohtainen sitoutuminen omaan työhön vahvistaa. Pitkäjänteisessä työskentelyssä asiakkaan kanssa vaaditaan asiakkaan luottamusta sosiaalityöntekijää kohtaan, mikä sosiaalityöntekijän on pystyttävä ansaitsemaan jokaisessa kohtauksessa asiakkaan kanssa. Luottamus on edellytys onnistuneelle muutostyölle. Rakenteiden joustavuus mahdollistaa intensiivisen työskentelyn luoden uskoa ja edesauttaa asiakassuhteessa syntyneen luottamuksen säilymistä. (Laitinen & Kempainen 2010, 153, 170–171.)

Sosiaalityössä vuorovaikutuksella on tärkeä tehtävä, jonka avulla luottamus työntekijän halusta auttaa välittyy asiakkaalle. Lastensuojelussa asiakaskohtaukset sisältävät toisinaan pakkoa ja kontrollia, jonka käsitteleminen on haastavaa niin asiakkaalle kuin sosiaalityöntekijällekin. Sosiaalityöntekijän on pystyttävä viestittämään ja osoittamaan asiakkaalle, että häneen luotetaan ihmisenä ja oman elämänsä asiantuntijana. (Laitinen & Kempainen 2010, 153, 170–171.) Ensiarvoisen tärkeää on ammattieettisten periaatteiden noudattaminen, jotka osaltaan tukevat asiakasta muutostyössä ja ovat osa toimivaa lastensuojelua. Ammattieettisissä periaatteissa korostuu eettinen vastuu, vuorovaikutus, asiakkaan osallisuus, asiakassuhteen luottamuksellisuus ja yksityisyyden suoja. (Talentia 2021.) Ammattieettisten periaatteiden

toteutuminen lastensuojelun sosiaalityössä mahdollistaa luottamuksen syntymisen ja edesauttaa asiakkaan muutostyöhön sitoutumisessa.

Lastensuojelu on viranomaistyötä, jossa puututaan toisinaan hyvinkin vahvasti perheiden yksityisyyteen ja vanhempien oikeuteen päättää lastensa asioista. Lastensuojelutyössä on pyrittävä toimimaan hienovaraisesti ja yhteistyössä asiakkaan kanssa. (LSL 2007/417, 4 §.) Lastensuojelutyössä viranomainen tekee ratkaisuja ja päätöksiä, jotka saattavat olla ristiriidassa asiakkaiden omien ajatusten kanssa. Lastensuojelun työntekijän kunnioittava asiakaskohtaaminen, jonka kautta välittyy arvostus, inhimillisyys ja empatia, voivat parantaa yhteistyötä asiakkaiden kanssa ja auttaa hankalien tilanteiden käsittelyssä. Työntekijän hyvät vuorovaikutustaidot, avoimuus ja kiireettömyys ovat tärkeitä tekijöitä lastensuojelun sosiaalityössä. (STM 2019, 15.) Vuorovaikutuksen tärkeys nousee esille sosiaalipalveluissa, jotka perustuvat asiakkaan kohtaamiseen. Palvelut määritellään elämäntilanteen mukaisesti, jossa sosiaalisen vuorovaikutuksen keinoin keskustellaan, mietitään ja tehdään yhteenvetoja yhdessä asiakkaan kanssa. (Toikko 2012, 174.) Sosiaalityöntekijän tulee huomioida vuorovaikutuksen tärkeys asiakkaana olevan lapsen kanssa ja antaa tälle aikaa. Lastensuojelun sosiaalityötä tehdään yleensä koko perheen kanssa, jolloin hyvä vuorovaikutussuhde myös lapsen huoltajien kanssa näyttäytyy edellytyksenä toimivalle työskentelylle.

Asiakasta kunnioittava työote synnyttää luottamusta ja helpottaa asiakasta ymmärtämään lastensuojelun tarkoituksen auttaa perhettä hankalassa elämäntilanteessa. Lastensuojelun sosiaalityön tulisi perustua luottamukseen sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välillä, mikä syntyy tutustumisen ja avoimuuden myötä. Luottamus ja aika mahdollistavat asiakkaan oikeuksia kunnioittavan muutostyön. (Laitinen & Kempainen 2010, 172.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys

Tutkielman tarkoituksena ja tutkimustehtävänä on selvittää, millaisia tekijöitä tulee ottaa huomioon lastensuojelun päivittäisessä asiakastyössä, jotta se olisi toimivaa ja asiakkaan muutostyötä tukevaa. Tutkielman tavoitteena on koota tietoa tekijöistä, joilla on vaikutusta toimivan lastensuojelun toteutumisessa ja tuoda esille asiakkaiden kokemuksia toimivasta lastensuojelusta.

Tutkielmani tutkimuskysymykseni ovat:

- ✓ Millaisia hyviä käytäntöjä toimivan ja muutostyötä tukevan lastensuojelun taustalta voidaan tutkimuskirjallisuudesta erottaa?
- ✓ Mitkä tekijät ovat yhteydessä asiakkaan kokemukseen toimivasta lastensuojelusta?

4.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Toteutin tutkielmani kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, joka on yksi laadullisen tutkimuksen metodeista. Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2018, 138) mukaan kirjallisuuskatsaus on tehokas tapa tutkia aiheita, joista on olemassa aiemmin tutkittua tietoa ja tuloksia. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisin kirjallisuuskatsauksen tyyppi, jossa aineistot ovat laajoja, eikä aineiston valintaa rajaa tiukat säännöt. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkittavaa ilmiötä voidaan kuvailla laaja-alaisesti ja luokitella ilmiön ominaisuuksia. (Salminen 2011, 6.) Olen valinnut narratiivisen

kirjallisuuskatsauksen tutkielmani metodiksi, koska tarkoitukseni on luoda kokonaiskuva aiheesta tutkimuskirjallisuuden perusteella. Ari Salmisen (2011, 7) mukaan narratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan järjestää epäyhtenäistä tietoa yhtenäiseksi ja antaa laaja kuva tutkittavasta aiheesta. Tutkielmassani haluan tuoda esille aineiston keskeisimmät tulokset ja koota tutkimastani ilmiöstä kattavan kokonaiskuvan.

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on aineistolähtöinen menetelmä, joka etenee tutkimuskysymyksen muodostamisesta aineiston valintaan, kuvailun rakentamiseen ja lopulta tulosten tarkasteluun. Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta tehdessään tutkija työstää prosessin vaiheita osittain samanaikaisesti tutkimuskysymyksen muotoilusta kuvailun rakentamiseen ja lopulta tuloksiin. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymys on keskeinen osa tutkimusprosessia, joka ohjaa koko tutkimusta ja vaikuttaa aineiston valintaan. Ennen tutkimuskysymyksen muodostamista tarvitaan yleensä alustava kirjallisuuskatsaus, jonka avulla saadaan selville tutkimusta ympäröivät viitekehykset ja siihen liittyvät käsitteet. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymys kohdistuu yleensä laajoihin ilmiöihin ja teemoihin. Tutkimuskysymyksen tulee kuitenkin olla riittävän kohdistettu, jotta tutkittavaa ilmiötä voidaan tarkastella syvällisesti. Väljästi aseteltu tutkimuskysymys mahdollistaa ilmiön tarkastelun monesta eri näkökulmasta. (Kangasniemi ym. 2013, 291–295.) Kirjallisuuskatsaukseni tutkimuskysymyksiä asettaessani ja niitä tarkentaessani olen tehnyt niin kutsutun alustavan kirjallisuuskatsauksen etsimällä sopivaa aineistoa tutkielmalleni. Tutkimuskysymykset jalostuivat aineiston etsinnän lomassa ja kohdentuivat valitsemaani aineistoon sopivaksi.

4.3 Tutkimusprosessi

Oma tutkimusprosessini alkoi mielenkiinnostani lastensuojelua kohtaan, jonka seurauksena aloitin aineiston etsinnän koehakuja tekemällä. Omakohtainen kokemus lastensuojelutyöstä toi varmuutta tutkimusprosessiin ja helpotti tutkielman tekoa jokaisessa prosessin vaiheessa. Iris Aaltion ja Anu Puusan (2020, 182) mukaan kokemuksen kautta saatu omakohtainen kiinnostus auttaa tutkijaa tiedonhankinnassa. Tiedonhaku tuntui yleisesti ottaen vaivattomalta käsitteiden ollessa entuudestaan tuttuja, vaikkakin kansainvälisen aineiston etsiminen oli sen suuren määrän vuoksi työlästä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on sitoutunut tutkimukseen ja on lähellä tutkimuksen kohdetta. Tutkimusta tehdessä onkin tärkeää käydä kriittistä keskustelua oman aiheesta olevan esitietonsa kanssa ja pystyä yhdistämään sitä uusiin teoriapohjaisiin havaintoihin. Huolellinen kohdeilmiöön perehtyminen ja useiden näkökulmien huomioiminen tutkimusprosessin aikana parantavat tutkimuksen koherenssia ja

luotettavuutta. (Aaltio & Puusa 2020, 182.) Omassa tutkimusprosessissani huomasin olemassa olevan esitiedon ja kohdeilmiöön perehtymisen tärkeänä motivaatiota lisäävänä tekijänä. Oma kiinnostus lastensuojelua kohtaan kasvoi tutkielman edetessä ja lisäsi ymmärrystäni muutostyössä tarvittavia edellytyksiä kohtaan.

Kirjallisuuskatsaukseni alkoi sopivien tietokantojen etsimisellä. Tietokantojen valinnassa pyrin löytämään tutkimukset, joiden perusteella tutkittavasta ilmiöstä voidaan muodostaa kirjallisuuskatsaukselle ominainen laaja kokonaiskuva. Kirjallisuuskatsauksen hakutermeinä käytin niin suomen- kuin englanninkielisiä sanoja, joita olivat lastensuojelu, lastensuojelun avohuollon tukitoimet, child protection ja child welfare systems. Pidin tärkeänä, että kirjallisuuskatsaukseni aineisto koostui kotimaisista ja kansainvälisistä aineistoista, jotta tulokset olisivat mahdollisimmat yleispäteviä, eivätkä pelkästään keskittyisi kertomaan suomalaisen lastensuojelun toimivuudesta.

Suoritin aineistohaun käyttämällä ainoastaan sähköisiä tietokantoja ja tieteellisiä julkaisuja. Käyttämiäni tietokantoja olivat: Jykdok, Social Services Abstract, Google Scholar, Julkari ja Arto. Kirjallisuuskatsaukseni aihe rajautui aineistohaun edetessä ja koenkin, että aineistoa hankkiessa tein niin kutsutun alustavan kirjallisuuskatsauksen tieteellisiä tutkimuksia etsiessäni. Aineistohaut ja alustava kirjallisuuskatsaus osoittivat aineiston olevan riittävä ja kattava, jotta valitsemastani aiheesta voisi koota kuvaillevan kirjallisuuskatsauksen.

Aineistohaun jälkeen keskityin etsimään tutkimuskäsitteitä vastaavaa lähdeaineistoa ja teoreettiseen viitekehykseen sopivaa kirjallisuutta tutkielmani teoriaosuutta varten. Lähdeaineiston hankinnassa olen käyttänyt Jykdok Finnaa, Tritonia Finnaa ja Googlen hakukonetta. Lähdekirjallisuuden etsiminen sujui helposti, koska lastensuojelu aiheena on minulle tuttu ja osaa lähdeaineistosta olen käyttänyt aikaisemmissa opiskeluihin liittyvissä tehtävissä.

4.4 Aineiston valinta

Aloitin aineiston valinnan perehtymällä tieteellisiin vertaisarvioituihin tutkimuksiin, jotka koskivat toimivaa lastensuojelua ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Aineiston valinnassa pidin tärkeänä aineiston luotettavuutta ja tutkimusten validiutta. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää kuvata tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti ja useasta eri näkökulmasta. Tällöin ilmiötä on mahdollista ymmärtää syvällisemmin, mikä lisää tutkimuksen uskottavuutta. (Puusa & Julkunen 2020, 190.) Halusin saada aineistosta kattavan kokonaisuuden, jossa tutkittavaa ilmiötä käsitellään kotimaisten ja kansainvälisten tutkimusten pohjalta. Kotimaisten tutkimusten kohdalla huomasin, että toimivaa lastensuojelua on tutkittu jonkin verran, mutta riittävän kattavien tulosten saamiseksi kansainvälisen aineiston merkitys oli suuri. Suomalaisia toimivaa

lastensuojelua sivuavia väitöskirjoja, pro gradu -tutkielmia ja opinnäytetöitä on tehty vähäisesti. Tutkimusaiheeni näyttäytyy ajankohtaisena ja tarpeellisena toimivan lastensuojelun tietoisuuden lisääjänä.

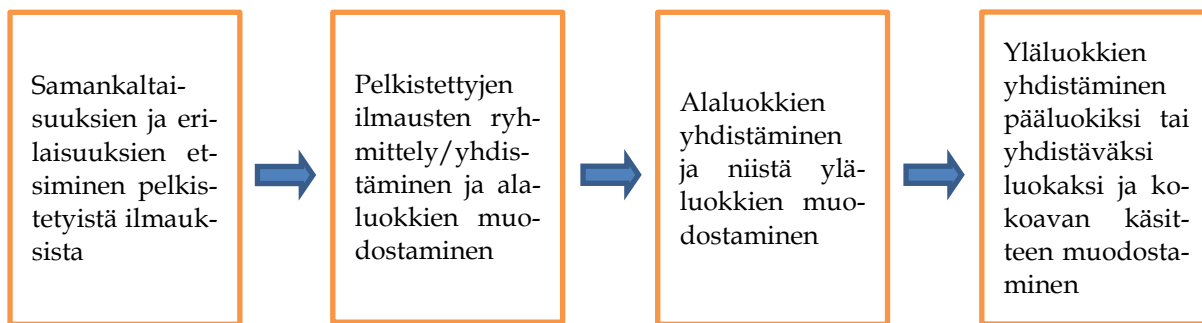
Aineiston valinnassa täytyy tuoda esille aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Aineistohaun rajasin alkamaan vuodesta 2008 aina aineiston valinnan hetkelle vuoteen 2021 asti. Huomasin, että aikarajan tulee olla laaja, koska suppeammalla rajauksella aineisto olisi ollut riittämätön varsinkin kotimaisen aineiston osalta. Tietokantojen kautta tehdyt haut vaativat Jykdok-tunnuksilla kirjautumisen, jolla pääsee lukemaan valitsemiani aineistoja. Aineistot, joita olen tutkielmassani käyttänyt ovat maksuttomia. Kirjallisuuskatsaukseen aineistoksi hyväksytyt tutkimukset:

- ✓ Vastaavat tutkimuskysymykseen
- ✓ Maksuttomia ja sähköisesti saatavilla
- ✓ Julkaistu ajanjaksolla 2008–2021
- ✓ Suomen- tai englanninkielinen
- ✓ Tieteellinen tutkimus tai tutkimusraportti

4.5 Aineisto ja aineiston analysointi

Tutkielmani aineisto koostuu kahdeksasta tutkimuksesta, joista yksi on tutkimuksesta tehty tutkimusraportti. Aineistossa on kolme suomalaista tutkimusta ja viisi kansainvälistä. Tarkempi erittely aineistosta löytyy tutkielman lopusta (LIITE 1).

Tässä tutkielmassa on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysia aineiston järjestämisessä. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysia pidetään tärkeänä keinona saada aikaiseksi kokonaisuus, joka mahdollistaa hyvän ja perustellun tulkinnan tutkittavasta ilmiöstä. Analyysin tavoitteena on saada koottua onnistuneita tulkintoja aineistosta. Sisällönanalyysissa aineisto kootaan tiiviiseen muotoon, josta tärkeät aiheet nousevat selkeästi esille. Tavoitteena on koota kokonaisuus, jonka perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa 2020, 148–149) Aineistolähtöisen sisällönanalyysin olen tehnyt vaiheittain Tuomen ja Sarajärven (2018, 123) tekemän seuraavan prosessin mukaisesti. (KUVIO 1.):



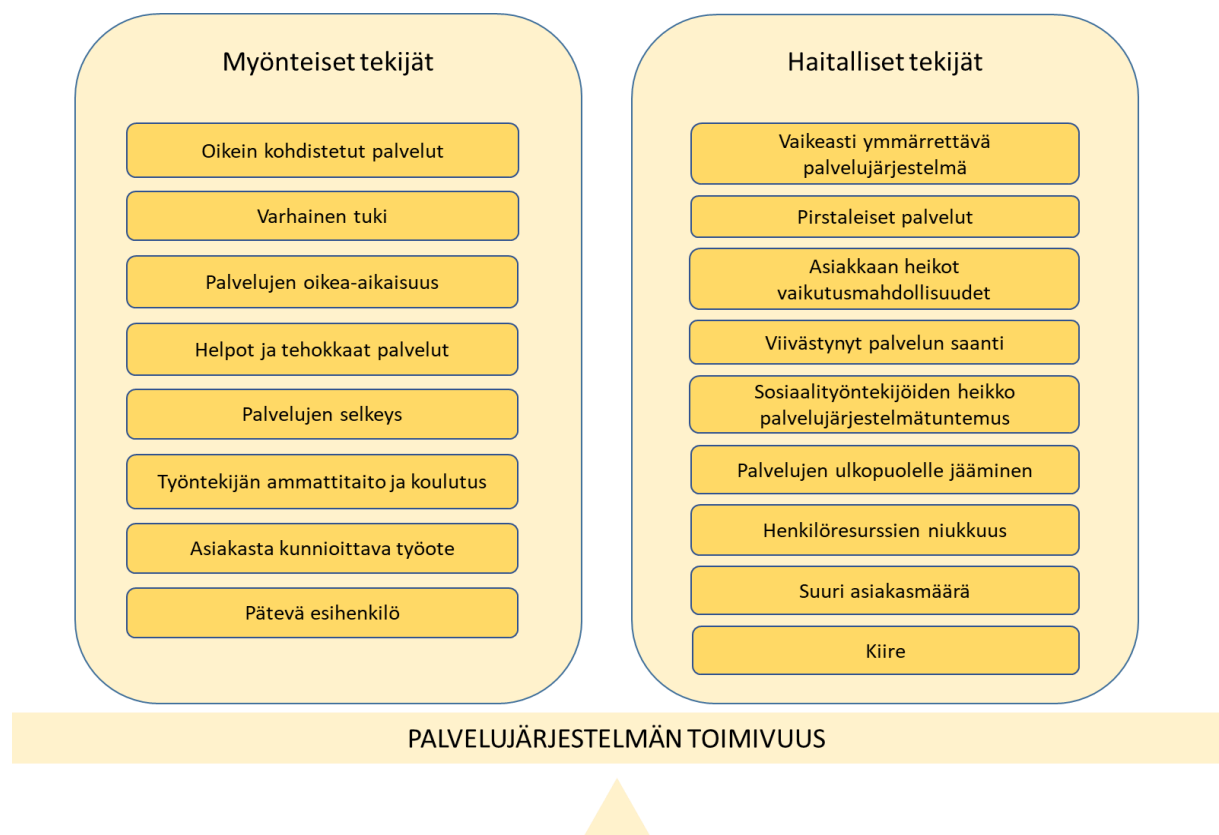
KUVIO 1 Aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheet Tuomen & Sarajärven (2018, 123) mukaan

Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa etsin aineistosta samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, jotka merkitsin tulostettuihin tutkimuksiin. Näitä olivat esimerkiksi tutkimustulokset ja muut tutkimukseen oleellisesti liittyvät tiedot. Tutkimusten tiedot ja tulokset kirjasin ylös taulukkoon (LIITE 1). Seuraavaksi ryhmittelin aineistosta löytyneet ilmaukset ja muodostin niistä ala- ja yläluokkia. Yläluokiksi tarkentuiivat palvelujärjestelmän toimivuus, vuorovaikutus, luottamus, yhteistyö ja sitoutuminen. Näistä yläluokista muodostui yhtenäisiä teemoja ja käsitteitä, joista syntyi tutkimustulosten otsikoita. Alaluokat pitävät sisällään yläluokkiin vaikuttavia tekijöitä. Palvelujärjestelmän toimivuuteen liittyviä alaluokkia ovat mm. palvelujärjestelmän selkeys, oikea-aikaisuus sekä sosiaalityöntekijöiden vähäinen määrä, kiire ja suuret asiakasmäärät. Vuorovaikutuksen ja luottamuksen alaluokkina näyttäytyvät tekijät, joilla on merkitystä vuorovaikutuksen ja luottamuksen syntymiseen ja sen tärkeyteen työskentelyssä. Yhteistyön ja sitoutumisen alaluokat ovat yhteistyön toimivuus ja ongelmat sekä tekijät, jotka vaikuttavat asiakkaan työskentelyyn sitoutumisessa.

Puusan (2020, 148) mukaan aineiston analysoinnin tarkoituksena on onnistua tulkitsemaan aineistoa niin, että sieltä löydetään tutkimuksen kannalta oleellimmat asiat ja nostetaan ne esille. Tutkielmani tulosten analysoinnissa tutkimuskysymykset olivat jatkuvasti keskiössä ja muotoutuivat aineiston analyysin edetessä. Aineiston analysointi oli pitkäkestoinen vaihe, jossa käyttämäni aineisto tuli hyvin tutuksi. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla sain aineistosta selville tutkimuskysymyksiini vastaavat tutkimustulokset, jotka esittelen seuraavassa kappaleessa.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Palvelujärjestelmän toimivuus



KUVIO 2 Asiakkaiden ja työntekijöiden kokemukset palvelujärjestelmän toimivuudesta

Tutkimustuloksissa ilmeni palvelujärjestelmän toimivuuteen vaikuttavia myönteisiä ja haitallisia tekijöitä, jotka on esitetty edellä olevassa kuviossa (KUVIO 2). Tekijät, joilla koettiin olevan myönteinen vaikutus palvelujärjestelmän toimivuuteen ovat oikein kohdistetut palvelut, varhainen tuki, palvelujen oikea-aikaisuus, helpot ja tehokkaat palvelut, palvelujen selkeys, työntekijän ammattitaito ja koulutus, asiakasta kunnioittava työote ja pätevä esihenkilö. Palvelujärjestelmän toimivuuteen haitallisesti vaikuttivat vaikeasti ymmärrettävä palvelujärjestelmä, pirstaleiset palvelut, asiakkaan heikot vaikutusmahdollisuudet, viivästynyt palvelun saanti, sosiaalityöntekijöiden heikko palvelujärjestelmätuntemus, palvelujen ulkopuolelle jääminen, henkilöressurssien niukkuus, suuri asiakasmäärä ja kiire.

Palvelujärjestelmä näyttäytyy tärkeänä tekijänä toimivan lastensuojelun osatekijänä ja muutostyön mahdollistamisessa. Alhasen (2014), Pekkarisen (2016), Heinin ym. (2016) ja Altmanin (2008) tutkimustulokset osoittivat, että asiakkaat kokevat palvelujärjestelmän epäselväksi ja vaikeaksi ymmärtää. Alhasen (2014) tutkimuksessa palvelujen pirstaleisuus hämmensi niin lastensuojelun työntekijöitä kuin asiakkaitakin. Epäselvän palvelujärjestelmän koettiin kärjistävän tilanteita, mikä heikensi asiakkaiden ja myös työntekijöiden luottamusta lastensuojelujärjestelmää kohtaan. Asiakkailta oli vaikeuksia ymmärtää, millaisia palveluja on saatavilla ja mihin niistä heillä on oikeus. Asiakkaat kokivat, ettei palvelujärjestelmästä ole mahdollista saada kunnollista käsitystä ja he pitivät lähes mahdottomana omia vaikutusmahdollisuuksiaan sen toimintaan.

Palvelujärjestelmän epäselvyys koettiin Alhasen (2014) tutkimuksessa viivästyttävän palvelujen saantia, mikä vaikeutti asiakkaiden jo ennestään hankalia elämäntilanteita. Samanlaisia tuloksia saatiin myös Pekkarisen (2016) tutkimuksessa ja Heinin ym. (2016) tutkimusraportissa, joissa todettiin suuren osan lapsista jäävän ilman sosiaalityöntekijän arvioimia palveluja järjestelmän aukkojen vuoksi. Heinin ym. (2016) tutkimustuloksissa ilmeni palvelujen jakaantumisen asiakkaiden kesken olevan suurta. Lapsista 40 % oli saanut vähintään seitsemää eri palveluja ja suuri joukko lapsista jäi ilman tarvitsemaansa apua. Vaikka palvelujen jakaantuminen asiakkaiden kesken oli suurta, tutkimustulokset osoittivat sijoituksen ja huostaanoton olevan viimesijainen keino tilanteessa, jossa avohuollon palvelut olivat riittämättömät.

Oikein kohdistetut palvelut ja varhaisen tuen tärkeys korostuivat Heinin ym. (2016), Lietzin (2009) ja Ingramin ym. (2012) tutkimustuloksissa. Varhaisen tuen antaminen ja palvelujen kohdistamisen oikein nähtiin parantavan asiakkaiden elämäntilannetta ja vähentävän lasten kaltoinkohtelua. Palvelujen oikea-aikaisuutta pidettiin tärkeänä ja palvelujen viivästymisen nähtiin vaikuttavan haitallisesti lapsen ja perheen tilanteeseen. Alhasen (2014) tutkimuksen mukaan työntekijöiden heikko palvelujärjestelmätuntemus vaikutti palvelujen saantiin ja niiden oikein kohdentamiseen. Altmanin (2008) tutkimuksessa työntekijät pitivät tarpeellisena helppoja ja tehokkaita

palveluja epäselvän ja monimutkaisen palveluviidakon sijaan. Palvelujärjestelmän selkeys, palvelujen oikea-aikaisuus ja oikein kohdennetut palvelut mahdollistivat asiakkaiden myönteisen kokemuksen avunsaannista ja mahdollistivat heille perusedellytyksiä muutostyöhön. Palvelunjärjestelmän tarkoituksena olisi tarjota asiakkaille heidän elämäntilanteeseensa sopivia palveluja, joiden vaikutusten tulisi näyttäytyä myönteisenä.

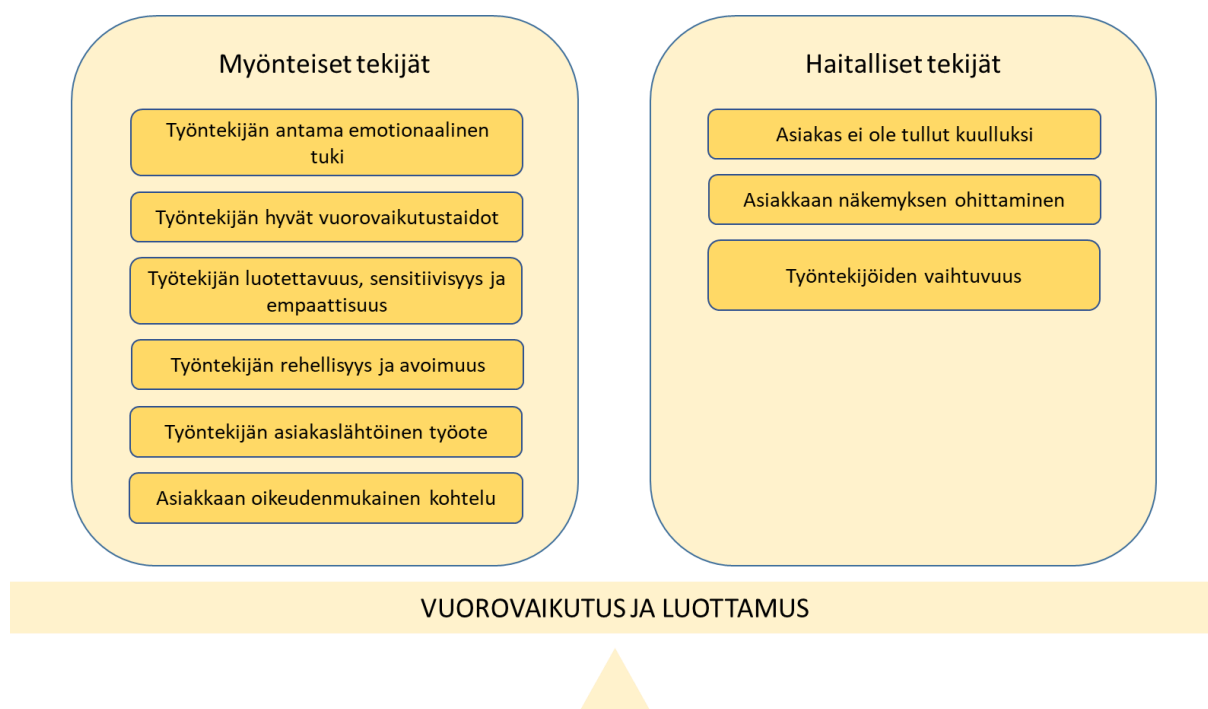
Berrickin ym. (2017) tutkimuksessa on vertailtu neljän maan (Suomi, Norja, USA/Kalifornia ja Englanti) välisiä eroja lastensuojelun palvelujärjestelmässä ja palvelujen tarjoamisessa. Tutkimuksessa ilmeni, että suomalainen ja norjalainen lastensuojelujärjestelmä on avohuoltopainotteinen ja palveluja tarjotaan asiakkaille matalalla kynnyksellä. Kaliforniassa asiakkaiden tulee pääsääntöisesti itse etsiä paikallinen toimija, joka tarjoaa heille perheen tarvitsemia palveluja. Englannissa taloudelliset resurssit ja työntekijöiden puute vaikuttavat toimintatapaan niin, ettei kotiinpäin annettavia palveluja ole mahdollista antaa niin paljon kuin niille olisi tarvetta.

Heinon ym. (2016) tutkimusraportin mukaan sellaisia palveluja, joilla ei ollut lainkaan vaikutusta oli vähän ja pääsääntöisesti asiakkaat hyötyivät saamistaan palveluista. Toteutuneilla palveluilla kuten kotipalvelulla ja perhetyöllä oli ollut vaikutavuutta, ja ne olivat parantaneet lapsen ja perheen tilannetta. Myös perheelle annettulla taloudellisella tuella näytti olleen merkitystä lapsen elämäntilanteen parantumiseen. (Heino ym. 2016.) Lietzin (2009) Yhdysvalloissa toteutettu tutkimus intensiivisen perhetyön vaikutuksista osoitti, että suurin osa vanhemmista koki perheensä vahvemmaksi palvelun päättymisen jälkeen ja piti palvelun saamista positiivisena kokemuksena. Vanhemmista 40 % koki palvelun päättymisen helpotuksena ja he kertoivat, ettei sillä ollut muutostyötä tukevaa vaikutusta. Syynä tähän näyttäytyi mm. vanhempien kokemus työntekijöiden ammattitaidottomuudesta ja kunnioituksen puuttumisesta perhettä kohtaan. Tulosten mukaan vanhemmat hyötyivät eniten oikein kohdenetuista ja yksilöllisesti räätälöidyistä palveluista, jotka haastoivat vanhempia löytämään uusia ratkaisuja ja toimimaan eri tavoin kuin aikaisemmin. (Lietz 2009)

Alhasen (2014) tutkimuksen ja Heinon ym. (2016) tutkimusraportin mukaan lastensuojelun palvelujärjestelmän toimivuuteen vaikuttaa sosiaalityöntekijäresurssien riittämättömyys. Tutkimukset osoittavat myös liian suurten asiakasmäärien vaikuttavan työn laatuun. Näiden seurauksena työskentelyssä on mukana jatkuva kiire, mikä heijastuu suoraan asiakkaiden asioiden hoitamiseen. Altmanin (2008) tutkimuksessa lastensuojelun työntekijät kokivat tarvitsevansa riittävästi aikaa asiakastyölle, jotta he voisivat auttaa asiakkaita kiireettömästi ja keskittyä asiakkaiden pulmien ratkaisemiseen. Työntekijät kertoivat sopivan asiakasmäärän mahdollistavan työn hyvin hoitamisen ja asiakkaan kiireettömän kohtaamisen. Työskentelyn onnistumisessa työntekijät kokivat pätevän esihenkilön ja täydennyskoulutuksen olevan tarpeellisia. Alhasen (2014) tutkimuksessa kiireen nähtiin kärjistävän ongelmia ja vaikeuttavan

asiakasprosessin huolellista seuraamista. Näiden seurauksena asiakkaan palvelunsaanti viivästyi, eikä oikea-aikainen oikeus palveluun toteutunut. Kiireen nähtiin myös lisäävän sosiaalityöntekijöiden henkistä kuormittumista, mistä seurauksena saattoi olla uupuminen, työpaikan vaihto tai kokonaan alalta poistuminen.

5.2 Vuorovaikutus ja luottamus



KUVIO 3 Vuorovaikutus ja luottamus

Tutkimustuloksista löytyi myönteisiä ja haitallisia tekijöitä, jotka vaikuttivat työntekijän ja asiakkaan väliseen vuorovaikutukseen ja luottamukseen (KUVIO 3). Vuorovaikutusta ja luottamusta parantavia tekijöitä olivat työntekijän antama emotionaalinen tuki, työntekijän hyvät vuorovaikutustaidot, luotettavuus, sensitiivisyys, empaattisuus, rehellisyys ja avoimuus, työntekijän asiakaslähtöinen työote ja asiakkaan oikeudenmukainen kohtelu. Haitallisesti luottamukseen ja vuorovaikutukseen vaikuttivat työntekijöiden vaihtuvuus sekä tilanteet, joissa asiakas ei ollut tullut kuulluksi, ja asiakkaan näkemys oli ohitettu.

Työntekijän ja asiakkaan välinen hyvä vuorovaikutus ja luottamus nähtiin tärkeänä toimivan lastensuojelun ja muutostyön osatekijänä useassa tutkimuksessa (Kang 2015; Pekkarinen 2016; Altman 2008; Lietz 2009; Heino ym. 2016; Alhanen 2014). Kangin (2015) tutkimustulokset osoittivat työntekijän antaman emotionaalisen tuen lastensuojelun asiakkaana olevien lasten vanhemmille olevan merkittävässä roolissa

lapsen kaltoinkohtelun loppumiselle ja sen mahdolliselle uusiutumiselle. Työntekijän tarjoama emotionaalinen tuki vähensi vanhempien stressiä ja riskiä lapsen kaltoinkohtelulle. Vanhemmat arvostivat työntekijän emotionaalista tukea, minkä nähtiin olevan yhteydessä palvelun tehokkuuteen.

Altmanin (2008) tutkimuksen mukaan vanhemmat toivoivat työntekijältä hyviä vuorovaikutustaitoja, rehellisyyttä, sensitiivisyyttä, luotettavuutta ja empaattisuutta. Näiden työntekijällä olevien ominaisuuksien koettiin parantavan palvelun toimivuutta ja muutostyön mahdollistumista. Pekkarisen (2016) tutkimustulokset osoittivat sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välisen vuorovaikutuksen ja luottamuksen olevan toimivin keino yhteisymmärryksessä tapahtuvaan työskentelyyn lapsen ja vanhempien kanssa. Tutkimuksen keskeisimmän tuloksen mukaan asiakassuhteessa olevalla vuorovaikutuksella ja sen aikana syntyneellä luottamuksella on ratkaiseva merkitys työskentelylle, johon perheiden sisäiset ongelmat eivät niinkään vaikuta. Sosiaalityöntekijän rooli lapsen asioiden hoitajana ja asiakaslähtöinen työskentelyote herättävät luottamusta ja helpottavat perheen kohtaamista hankalienkin asioiden äärellä. (Pekkarinen 2016.)

Berrickin ym. (2017) neljän maan lastensuojelua vertailevassa tutkimuksessa sosiaalityöntekijä näytti olevan suuressa roolissa siinä, miten lapsen asioita hoidetaan ja millaisia palveluja perheelle tarjotaan. Vaikka vertailussa olevien maiden (Suomi, Norja, USA ja Englanti) toimintatavoissa ja lastensuojelupalveluissa on eroavaisuuksia, on nimenomaan sosiaalityöntekijän työskentely asiakkaan kanssa ratkaisevassa roolissa muutostyön näkökulmasta. Heinin ym. (2016) tutkimusraportissa sosiaalityöntekijät kokivat lastensuojelun asiakkaana olevien lasten vanhempien luottavan oikeudenmukaiseen kohteluun ja asioiden hoitamiseen. Tunne oikeudenmukaisesta kohtelusta ja luotto sosiaalityöntekijän osaamiseen syntyivät hyvässä vuorovaikutuksessa, joka tapahtuu yhteistyössä asiakkaan kanssa. Alhasen (2014) tutkimuksessa tutkittiin kokemuksia siitä, etteivät asiakkaat kokeneet tulleensa kuulluksi ja heidän näkemyksensä oli ohitettu. Tällainen kokemus esti luottamuksellisen suhteen syntymisen ja heikensi asiakkaan uskoa omaa toimintakykyään kohtaan. Sosiaalityöntekijöiden vaihtumisen seurauksena asiakas joutui selittämään tilanteensa toistuvasti uudelle sosiaalityöntekijälle, minkä seurauksena luottamus lastensuojelua kohtaan heikentyi.

5.3 Yhteistyö ja sitoutuminen



KUVIO 4 Yhteistyö ja sitoutuminen

Tutkimustulokset osoittivat yhteistyöhön ja sitoutumiseen myönteisesti ja haitallisesti vaikuttavia tekijöitä (KUVIO 4). Yhteistyötä ja sitoutumista paransivat ja siihen myönteisesti vaikuttivat asiakkaan avuntarpeen hyväksyminen ja vastaanottaminen, luottamuksellinen ja kunnioittava yhteistyö, kokemus lastensuojelupalvelujen toimivuudesta, asiakkaan itsemääräämisoikeuden säilyminen, myönteinen vuorovaikutus, tavoitteiden saavuttaminen, työntekijän kunnioittava asenne, empaattisuus, luotettavuus ja auttavaisuus. Yhteistyötä ja sitoutumista heikensivät ja siihen haitallisesti vaikuttivat asiakasyhteistyön ongelmat ja yhteistyön puuttuminen, asiakkaan kokemus epäoikeudenmukaisesta kohtelusta, lapsen edun vaarantuminen, viranomaisyhteistyön ongelmat, kiire ja palvelujen epäjatkuvuus.

Useassa tutkimuksessa (Pekkarinen 2016; Lietz 2009; Heino ym. 2016; Alhanen 2014) tulokset osoittivat hyvän yhteistyön asiakkaiden ja työntekijöiden välillä olevan keskeisessä asemassa muutostyötä tukevassa työskentelyssä. Toimiva yhteistyö asiakkaiden ja työntekijöiden välillä sekä yhteistyö muiden tahojen kuten koulutoimen, terveydenhuollon, neuvoloiden, päihdepalvelujen, poliisin ja terapeuttien sekä

monien muiden ammattiryhmien kanssa näytti lisäävän asiakkaiden positiivisia kokemuksia toimivasta lastensuojelusta.

Heinon ym. (2016) tutkimusraportin tuloksissa näyttäytyivät sosiaalityöntekijöiden kokemukset toimivasta yhteistyöstä, mikä toteutuakseen vaati riittävästi aikaa, avoimuutta, hienotunteisuutta ja herkkyyttä asioiden puheeksi otossa ja käsittelyssä. Lietzin (2009) tutkimustulokset osoittivat luottamuksellisen ja kunnioittavan yhteistyön työntekijän kanssa parantavan asiakkaiden sitoutumista palveluihin ja muutostyössä kehittymistä. Asiakkaat kokivat hyvän yhteistyön työntekijöiden kanssa lisäävän työskentelyn toimivuutta, mikä edesauttoi vaikeiden asioiden rehellisessä ja avoimessa käsittelyssä. Työntekijöiden kunnioittava asenne asiakkaita kohtaan näytti parantavan asiakkaiden muutostyössä etenemistä ja lisäsi hyviä kokemuksia palveluista. Pekkarisen (2016) huostaanotettuja lapsia koskevassa tutkimuksessa hyvä ja intensiivinen yhteistyö työntekijän ja asiakkaan välillä johti suostumukselliseen sijoittamiseen. Tilanteissa, joissa yhteinen näkemys asioiden hoitamisesta puuttui, lapsen tuensaanti vaarantui. Yhteisymmärrys työskentelyssä vahvisti lapsen kokemusta itsemääräämisoikeudesta ja herätti luottamusta enemmän kuin pakkoon perustuva työskentely.

Yhteistyön puuttuminen ja ongelmat yhteistyössä näyttäytyivät Alhasen (2014) tutkimuksessa ja Heinon ym. (2016) tutkimusraportissa. Alhasen (2014) tuloksissa ilmeni asiakkaiden ahdistavat ja epäoikeudenmukaiset kokemukset tilanteista, joissa asiakkaiden omia ajatuksia ei kuunneltu ja otettu huomioon, vaan ne jäivät työntekijän näkemyksen varjoon. Tällaiset kokemukset toimimattomasta yhteistyöstä aiheuttivat asiakkaissa turhautumisen ja lamaantumisen tunteita. Heinon ym. (2016) tuloksissa ilmeni toimimattoman yhteistyön ja sitoutumattomuuden aiheuttavan merkittävää huolta ja uhkaavan tavoitteiden toteutumista. Yhteistyöhön liittyvät ongelmat esivät tutkimusten mukaan lapsen edun toteutumista.

Toimivan yhteistyön tärkeys ei näyttäytynyt Alhasen (2014) tutkimuksessa ja Heinon ym. (2016) tutkimusraportissa ainoastaan asiakkaiden ja työntekijöiden välisessä työskentelyssä, vaan nousi tärkeänä esille myös yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Alhasen (2014) tulosten mukaan vaikeudet yhteistyössä muiden ammattiryhmien kanssa näyttäytyivät puutteellisina yhteistyökäytäntöinä ja yhteistyötaitoina. Eri ammattiryhmien edustajilla oli heikko tuntemus toistensa työn sisällöstä, mikä oli yksi merkittävin este toimivan yhteistyön toteutumiselle. Keskeisenä ongelmana nähtiin ammattilaisten kyvyttömyys ymmärtää omista ajatuksista poikkeavia näkökulmia. Ratkaisuksi ehdotettiin keskustelutaitojen kehittämistä, jotta asiakasta auttavaa yhteistyötä olisi mahdollista parantaa. Ammattiryhmien välillä vallitsevat epäselvät vastuunjaot ja työnkuvat nähtiin yhteistyötä hankaloittavana tekijänä. Huonosti hoidetut palaverit ja vaikeasti tulkittavat salassapitosäännökset olivat esteenä toimivan yhteistyön toteutumiselle. Toimimaton viranomaisyhteistyö johti asiakkai-

den turhautumiseen ja lamaanumiseen myös tässäkin yhteistyötä heikentävässä tapauksessa. (Alhanen 2014.) Heinon ym. (2016) tutkimusraportissa osa työntekijöistä kertoi tarvitsevänsä enemmän aikaa yhteistyöhön muiden viranomaisten kanssa. Myös Alhasen (2014) tuloksissa kuvattiin sosiaalityöntekijöiden kiireen neuvottelutilanteissa vaikeuttavan asiakkaiden palvelujen suunnittelua ja toteutusta.

Vuorovaikutus ja luottamus työntekijän ja asiakkaan välillä lisää asiakkaan sitoutumista työskentelyyn ja palveluihin. Lähes jokaisessa tutkimuksessa (Kang 2015; Pekkarinen 2016; Altman 2008; Lietz 2009; Heino ym. 2016; Alhanen 2014; Ingram ym. 2012) todettiin asiakkaan sitoutumisen työskentelyyn ja palveluihin olevan edellytyksenä asetettujen tavoitteiden mukaisen muutostyön onnistumiselle. Ingramin ym. (2012) tutkimuksessa todettiin palveluun sitoutumisella ja siihen suhtautumisella olevan suuri vaikutus työskentelyn lopputulokseen. Pekkarisen (2016) tutkimuksessa todettiin asiakkaiden myönteisen suhtautumisen avoimuuden palveluihin lisäävän vaikuttavuutta. Sitoutumisella ja myönteisellä asenteella näytti olevan yhteys muutostyössä onnistumiseen ja asetettujen tavoitteiden mukaiseen lopputulokseen pääsemisessä.

Edellä mainituissa tutkimuksissa palveluun sitoutumattomuus näyttäytyi muutostyön epäonnistumisena ja asiakkaan tilanteen heikentymisenä tai pysymisenä samana. Altmanin (2008) tutkimustulosten mukaan asiakasvanhemmat kokivat sitoutumisensa palveluihin olevan parempaa työntekijän ollessa empaattinen, luotettava ja auttavainen. Sekä työntekijät, että asiakasvanhemmat pitivät hyvää vuorovaikutusta ja luottamuksellista asiakassuhdetta välttämättöminä asioina sitoutumisen syntymiseksi. Jotta palveluihin sitoutuminen hyödytti muutostyössä, oli asiakkaan ensin hyväksyttävä oma avuntarpeensa ja tilanteensa autetuksi tulemisesta. (Altman 2008.) Heinon ym. (2016) tutkimusraportissa sosiaalityöntekijä kuvailee perheillä olleen haasteita sitoutua tukitoimiin. Huolta herättivät tilanteet, joissa perheet eivät sitoudu työskentelyyn tai alkanut tukitoimi oli vaarassa keskeytyä sitoutumattomuuden takia.

Altmanin (2008) tutkimuksessa asiakkaat nimesivät työntekijän ominaisuuksia, jotka paransivat työskentelyyn ja palveluihin sitoutumisessa. Näitä olivat asioiden oivaltaminen, myöntäminen ja rehellisyys. Näiden ominaisuuksien puuttuminen näytti vaikuttavan haitallisesti asiakkaiden palveluihin sitoutumisessa. Työntekijät kokivat suorapuheisuuden ja rehellisyyden olevan vaikeaa työskentelyssä asiakkaiden kanssa, mikä saattoi vaikuttaa haitallisesti asiakkaiden sitoutumiseen. Työntekijöiden kokemusten mukaan asiakkaiden myöntäminen ja toimiminen ohjeiden mukaisesti kertoi aidosta sitoutumisesta. (Altman 2008.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassani olen selvittänyt, mitä tekijöitä päivittäisessä asiakastyössä on otettava huomioon, jotta se olisi toimivaa ja asiakkaan muutostyötä tukevaa. Etsin aineistosta työntekijöiden ja asiakkaiden kokemuksia, joilla on vaikutusta toimivan lastensuojelun toteutumisessa. Aineistoni koostui suurilta osin kansainvälisistä tutkimuksista. Tutkimuksissa korostui ensisijaisesti työntekijän empaattisuuden tärkeys ja asiakasta kunnioittava työskentelyote. Lastensuojelutyön universaali tarkoitus on suojella lapsia kaltoinkohtelulta ja löytää ratkaisuja perheiden haastaviin elämäntilanteisiin. Työskentelytavat ja palvelut saattavat kansainvälisesti poiketa suomalaisesta lastensuojelun toiminnasta, mutta pyrkimys lapsen suojelemiseen on sama.

Tutkimustulokseni osoittivat, että pirstaleinen ja epäselvä palvelujärjestelmä hämmensi niin työntekijöitä kuin asiakkaitakin. Työntekijöiden heikko palvelujärjestelmätuntemus vaikeutti asiakkaiden oikea-aikaisten palvelujen saamista. Asiakkaat pitivät omia vaikutusmahdollisuuksiaan heikkoina ja kokivat etteivät voi vaikuttaa heille tarjotun palvelun sisältöön. Toisaalta asiakkaat kokivat oikein kohdennettujen ja tehokkaiden palvelujen tukevan muutostyössä. Selkeät palvelut ja varhainen tuki nähtiinkin yhtenä toimivan lastensuojelun osatekijänä.

Lastensuojelun rakenteet vaikuttavat sosiaalityöntekijän mahdollisuuteen tehdä lapsen edun mukaista sosiaalityötä. Suuret asiakasmäärät ja kiire aiheuttivat sosiaalityöntekijöiden kuormittumista, jonka seurauksena asiakkaat saattoivat jäädä ilman heille kuuluvia palveluja. Tämän seurauksena asiakkaan luottamus lastensuojelujärjestelmää kohtaan heikkeni. Ajan puutteen vuoksi asiakkaille kuuluvat palvelut eivät aina toteutuneet oikea-aikaisesti ja asioiden hoito viivästyi. Sosiaalityöntekijän ammattitaito ja osaaminen nähtiin asiakkaan tilannetta parantavana tekijänä. Sosiaalityöntekijät itse kokivat lisäkoulutuksen ja pätevän esihenkilön tuen vaikuttavan myönteisesti omaan työskentelyynsä.

Hyvä vuorovaikutussuhde työntekijän ja asiakkaan välillä lisäsi asiakkaiden luottamusta lastensuojelujärjestelmää kohtaan. Luottamus paransi työskentelyssä

onnistumista ja sillä oli ratkaiseva merkitys myös työskentelyn lopputulokseen. Työntekijän emotionaalinen tuki, rehellisyys ja hyvät vuorovaikutustaidot antoivat asiakkaalle kokemuksen autetuksi tulemisesta ja lisäsivät palvelun tehokkuutta. Työntekijän asiakaslähtöinen työote ja asiakkaan oikeudenmukainen kohtelu vahvistivat asiakkaan kokemusta toimivasta lastensuojelutyöstä ja tukivat muutostyössä.

Asiakkaiden luottamusta puolestaan heikensivät tilanteet, joissa työntekijät vaihtuivat usein ja asiakkaat joutuivat kertomaan tilanteensa toistuvasti uudelle työntekijälle. Myös tilanteet, joissa asiakkaan näkemys oli ohitettu, aiheuttivat luottamuspulaa ja heikensivät muutostyössä etenemisen mahdollisuuksia. Asiakkaan kokemus kuulluksi tulemisesta lisäsi luottamusta lastensuojelujärjestelmää kohtaan.

Asiakastyössä ilmenevä hyvä vuorovaikutus ja luottamus asiakkaan ja työntekijän välillä lisäsi asiakkaan palveluihin sitoutumista. Tulosten mukaan asiakkaan sitoutuminen paransi muutostyössä onnistumista ja asetettuihin tavoitteisiin pääsemistä. Asiakkaan sitoutuminen työskentelyyn vahvistui työntekijän ollessa auttavainen, rehellinen ja empaattinen asiakasta kohtaan. Asiakkaan sitoutuminen edellytti oman avuntarpeensa tunnistamista ja hyväksymistä autetuksi tulemisesta.

Sujuva yhteistyö työntekijän ja asiakkaan välillä näyttäytyi merkittävänä muutostyötä edistävänä asiana. Myös viranomaisten välinen yhteistyö näytti olevan tärkeässä roolissa asiakkaan asioiden suunnittelun ja toteutuksen onnistumisessa. Hyvä yhteistyö työntekijän ja asiakkaan välillä edellytti aikaa, avoimuutta ja hienotunteisuutta. Hyvä yhteistyö lisäsi asiakkaan tunnetta itsemääräämisoikeuden toteutumisesta ja helpotti vaikeiden asioiden käsittelyä.

Yhteistyössä koetut ongelmat ja yhteistyön puuttuminen olivat yleisiä. Asiakkaat kokivat yhteistyöongelmien aiheuttavan lamaantumisen ja ahdistuksen tunteita. Työntekijät kokivat yhteistyön puuttumisen lisäävän huolta asiakkaista, haittaavan asetettuihin tavoitteisiin pääsemistä ja rajoittavan lapsen edun toteutumista.

Viranomaisten välinen yhteistyö näyttäytyi tärkeänä tekijänä asiakkaan tilanteen ja muutostyön edistämisessä. Viranomaisten välisessä yhteistyössä ongelmia aiheuttivat heikko tuntemus toisten työn sisällöstä, ja työntekijöiden kyvyttömyys ymmärtää omasta poikkeavia näkökulmia. Myös epäselvät vastuunjaot ja työnkuva haittasivat yhteistyötä, mikä vaikutti heikentävästi asiakkaan tilanteeseen. Yhteistyö niin työntekijän ja asiakkaan välillä kuin viranomaistenkin välillä näyttäytyi tärkeänä tekijänä kokemuksissa toimivasta lastensuojelusta ja muutostyön etenemisessä.

Mira Välimaa (2016) on Pro gradu -tutkielmassaan selvittänyt toimivan lastensuojelun kokemuksia lastensuojelun asiakkaana olevilta vanhemmilta ja tutkinut toimijuuden rakentumista. Välimaan tutkimustuloksissa toimiva lastensuojelu jakautuu sisäiseen prosessiin ja lastensuojelun prosessiin. Sisäinen prosessi sisältää toimintakyvyn ja aktiivisuuden, reflektion ja pohdinnan sekä hyväksymisen. Lastensuojeluprosessi sisältää luottamuksellisen ja toimivan yhteistyön ja palvelujen ja tuen

järjestämisen. Tutkimustuloksissa on yhtäläisyyksiä oman tutkielmani kanssa. Niin omassani kuin Välimaan tutkielman tutkimustuloksissa yhteistyö, luottamus ja palvelujen järjestäminen korostuvat ja näyttäytyvät toimivan lastensuojelun osatekijöinä.

7 POHDINTA

Tämän kirjallisuuskatsauksen tutkimustulokset osoittivat, että toimivaan lastensuojeluun panostaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta lastensuojelun työntekijät ja lastensuojeluasioista päättävät tahot osaisivat huomioida palvelujärjestelmän ja työskentelytapojen vaikutukset lastensuojelun asiakkaisiin. Vuonna 2020 lastensuojelun avoimuuden asiakkaana oli 48 802 lasta (THL 2022), mikä tarkoittaa lastensuojelun toimivuuden ja laadun vaikuttavan merkittävästi suureen lapsi- ja perhemäärään. Toimivan lastensuojelun yksi päätavoite on muutostyössä eteneminen, jolloin lastensuojelun asiakkaana oleva lapsi ja vanhemmat tulevat autetuksi oikea-aikaisesti hankalassa elämäntilanteessaan.

Lastensuojelutyö vaatii jatkuvaa kehittämistyötä, jossa lastensuojelun työntekijöiden, lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja heidän vanhempiensa ajatukset ja kokemukset huomioidaan. Rakenteellisen sosiaalityön avulla on mahdollista päästä tilanteeseen, jossa havainnoinnin ja analysoinnin avulla voidaan ennaltaehkäistä sosiaalisten ongelmien kärjistymistä ja luoda uusia asiakaslähtöisiä toimintatapoja.

Tutkielman tutkimustulokset osoittivat palvelujärjestelmän ja työntekijän roolin olevan merkittävässä asemassa siinä, miten asiakas kokee toimivan lastensuojelun toteutumisen. Vuorovaikutus, luottamus ja työntekijän empaattisuus toimivan palvelujärjestelmän lisäksi olivat keskeisiä asioita, joilla oli merkitystä muutostyössä etenemisessä. Säästäminen, kiire ja suuret asiakasmäärät tekevät vaikuttavan lastensuojelutyön tekemisestä haastavaa ja estävät toimivan lastensuojelun toteutumisen. Päivittäisessä asiakastyössä hyvien käytäntöjen toteutuminen edellyttää joustavia rakenteita ja riittävästi aikaa tehdä asiakaslähtöistä muutostyötä.

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkija valitsee tutkimuksessa käytettävän aineiston suuresta aineistomäärästä. Aineistoja etsiessäni törmäsin valtavaan määrään kansainvälisiä tutkimuksia, joita kaikkia en mitenkään voinut käydä läpi. On mahdollista, että aineiston ulkopuolelle on jäänyt tutkimuksia, joista olisi voinut saada käyttämästäni aineistosta poikkeavia tuloksia. Kotimaisia aineistoja, joissa

käsiteltiin toimivaa lastensuojelua, oli puolestaan tehty vain vähän. Kotimaiset tutkimukset, joita käytin (Alhanen 2014; Heino ym. 2016 & Pekkarinen 2016) kertovat palvelujärjestelmän pirstaleisuuden ja epäselvyyden aiheuttavan suuria ongelmia toimivan lastensuojelun toteutumiselle. Alhanen (2014, 70) toteaa tutkimuksensa johtopäätöksissä suomalaisen laadukkaan lastensuojelutyön olevan uhattuna mm. palvelujärjestelmän ongelmien, työntekijöiden vähäisen määrän ja kiireen vuoksi. Nämä ongelmat tulivat ilmi jokaisessa kotimaisessa tutkimuksessa, mikä kertoo niiden olevan todellinen toimivaa lastensuojelutyötä uhkaava tekijä.

Tutkielmani pohjalta voidaan todeta lastensuojelun kaipaavan lisätutkimusta, jossa selvitetään lastensuojelun työntekijöiden ja asiakkaiden kokemuksia. Kokemustiedon tutkiminen ja niiden vaikutusten arviointi voivat auttaa lastensuojelua kehittämään asiakaslähtöisemmäksi ja työntekijäystävällisemmäksi. Tutkielmani tulokset osoittavat muutostyön etenevän parhaiten asiakasta tukevassa työskentelyssä, jossa taustalla on toimiva palvelujärjestelmä ja riittävästi aikaa käytettävissä. Lisätutkimusten avulla voitaisiin löytää kohdennettuja keinoja siihen, miten lastensuojelu pysyy laadukkaana ja toimivana. Lisääntyvän tutkimustiedon hyödyntäminen lastensuojelutyön käytännöissä ja palvelurakenteiden suunnittelussa tukee toimivan lastensuojelun kehittymistä.

Koen tutkimuksen antaneen minulle enemmän tietoutta tekijöistä, jotka vaikuttavat toimivan lastensuojelun toteutumisessa ja asiakkaiden muutostyössä. Olen aina tiedostanut vuorovaikutuksen tärkeyden asiakastyössä ja pyrkinyt kohtamaan asiakkaat kunnioittavasti. Tutkimuksen tekeminen syvensi ymmärrystäni ja auttoi hahmottamaan laajemmin asioita, joihin vuorovaikutuksella ja asiakkaan kunnioittavalla kohtaamisella on vaikutusta. Luottamuksen rakentaminen ja asiakkaan auttaminen vaativat aikaa, jota lastensuojelun työntekijällä on rajallisesti käytettävissä. Toivonkin tähän asiaan muutoksia asiakasmäärämitoituksen, sosiaalityöntekijöiden suuremman määrän, koulutuspaikkojen lisäämisen ja ajantasaisemman palkkauksen muodossa. Nämä tekijät osaltaan tekevät lastensuojelusta toimivaa ja antavat työntekijöille paremman mahdollisuuden tehdä päivittäistä muutostyötä asiakkaiden parissa.

LÄHTEET

- Aaltio, I. & Puusa, A. 2020. Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. (177-188).
- Alhanen, K. 2014. Vaarantunut suojelulta - Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [online] https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116722/URN_ISBN_978-952-302-278-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu: 12.1.2022.
- Altman, J. 2008. Engaging families in child welfare services: worker versus client perspectives. *Child welfare*, 3, 41-61.
- Berrick, J. & Dickens, J. & Pösö, T. & Skivenes, M. 2017. A Cross-Country Comparison of Child Welfare Systems and Workers' Responses to Children Appearing to be at Risk or in Need of Help. *Child Abuse Review* Vol. 26. 305-319.
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [online] https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu: 12.1.2022.
- Heinonen, H. (2016) Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa: Maritta Törrönen & Kaija Hänninen & Päivi Jouttimäki & Tiina Lehto -Lundén & Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. (s. 243-261). Helsinki: Gaudeamus.
- Ingram, S., Cash, J., Oats, R., Simpson, A. & Thompson, R. 2015. Development of an evidence-informed in-home family services for families and children at risk of abuse and neglect. *Child and Family Social Work* 2015, 20. 139-148.
- Jokinen, A. 2014. Onnistumisen tarinoita aikuissosiaalityössä. Teoksessa Haverinen, Riitta & Kuronen, Marjo & Pösö, Tarja (toim.): Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Tampere: Vastapaino. 196-218.
- Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Kang, J. 2015. The Impact of In-Home Services From Child Protective Services on Child Maltreatment Recurrence: A Process Model. *Families in Society*, 96:4. 241- 248.
- Kangasniemi, M, Utriainen, K., Ahonen, S-M, Pietilä, A-M, Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 25 (4), 291-301.
- Lastensuojelulaki 417/2007. Finlex. [online] <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Luettu 3.12.2021.
- Lastensuojelun Keskusliitto. 2021. Lastensuojelun perusta. [online] <https://www.lastensuojelu.info/>. Luettu: 16.12.2021.

- Laitinen, M. & Kemppainen, T. 2010. Teoksessa: Merja Laitinen & Anneli Pohjola. (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus. 138-177.
- Lietz, C. 2009. Examining families' perceptions of intensive in-home services: A mixed methods study. *Children and Youth Services Review* 31. 1337- 1345.
- Pekkarinen, E. 2016. Toivottu, kiistelty ja torjuttu: Lastensuojelun avohuolto huostaanottoasiakirjoissa. Teoksessa: Rosi Enroos & Tarja Heino & Tarja Pösö (toim.) Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino. 103-125.
- Puusa, A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. (145-156).
- Puusa, A. & Julkunen, S. 2020. Uskottavuuden arviointi laadullisessa tutkimuksessa. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. (189-201).
- Pösö, T., Skivenes, M. & Hestbæk, A-D. 2014. Child protection systems within the Danish, Finnish and Norwegian welfare states – time for a child centric approach? *European Journal of Social Work*, 17:4, 475-490.
- Paasivirta, A. 2012. Miten tullaan lastensuojelun asiakkaaksi? Teoksessa: Minna Strömberg-Jakka & Teija Karttunen. (toim.) 2012. Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus. 234- 252.
- Raunio, K. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Ritala-Koskinen, A. 2018. Avohuollon asiakaslasten asumisliikkuvuus. Teoksessa: Hannele Forsberg & Aino Ritala-Koskinen (toim.) Monen kodin lapset. Lasten monipaikkainen asuminen ja sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus. 77-102.
- Räty, T. 2015: Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Porvoo: Edita Publishing Oy. 3. uudistettu painos.
- Salminen A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja. 62/4.
- SOCCA ja Heikki Waris -instituutti 2007. "Vaihtoehtoinen tarina". Mitä on sosiaalinen muutostyö? Julkaisusarja nro 14. [online] http://www.socca.fi/files/73/Vaihtoehtoinen_tarina_mita_on_sosiaalinen_muutostyo.pdf. Luettu: 17.12.2021.
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2019. Lastensuojelun laatusuositus. [online] https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y Luettu: 9.12.2021
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2013. Toimiva lastensuojelu. Selvitysryhmän loppuraportti. [online]. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74483/Toimiva%20lastensuojelu%20loppuraportti_final_19062013.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 30.12.2021.
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2022. Rakenteellinen sosiaalityö. [online] <https://stm.fi/rakenteellinen-sosiaalityo>. Luettu: 9.2.2022.

- Talentia. 2021. Ammattieettiset ohjeet. [online] <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>. Luettu: 30.12.2021.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Lastensuojelun käsikirja. [online] <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>. Luettu: 10.12.2021.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Lastensuojelu 2020. [online] <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>. Luettu 11.2.2022.
- Toikko, T. 2012. Sosiaalipalveluiden kehityssuunnat. Tampere: Tampere University Press.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valtioneuvosto. 2021. Kuntainfo: Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitus 1.1.2022 alkaen. [online] <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/kuntainfo-lastensuojelun-sosiaalityon-henkilostomitoitus-1.1.2022-alkaen>. Luettu: 30.12.2021.
- Välimaa, M. 2016. Kokemuksia toimivasta lastensuojelusta – vanhemman toimijuuden rakentuminen lastensuojeluasiakkuudessa. [online] <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50897/URN:NBN:fi:jyu-201607273683.pdf?sequence=1>. Luettu: 14.2.2012.
- Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Finlex. [online] https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2. Luettu: 13.1.202

LIITTEET

LIITE 1

Tutkimuksen tiedot ja tarkoitus	Keskeisimmät tutkimustulokset
<p>The Impact of In-Home Services From Child Protective Services on Child Maltreatment Recurrence: A Process Model</p> <p>Kang, USA, 2015</p> <p>Vertaisarvioitu tutkimus</p> <p>Selvittää lastensuojelun kotiin päin annettavan avun vaikutusta lapsen kaltoinkohtelun uusiutumiseen. Tutkimusmallin tarkoituksena on tarkastella lastensuojelun kotiin päin annettavien palveluiden toimivuutta ja kaltoinkohtelun uusiutumista työntekijän ja asiakkaan välisen suhteen ja oikean avun antamisen näkökulmasta.</p> <p>Työntekijät (373 kpl) keräsivät aineistoa entisiltä asiakkailtaan puhelinhaastatteluiden ja kirjaamiensa arviointien perusteella.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Työntekijöiden emotionaalinen tuki on merkittävässä roolissa palveluun sitoutumisessa ja lasten kaltoinkohtelun loppumisessa- Vanhempien alhainen stressitaso ehkäisee lapsen kaltoinkohtelun uusiutumista- Työntekijöiden antama emotionaalinen tuki vähensi vanhempien stressiä ja teki palveluista tehokkaampia
<p>Toivottu, kiistelty ja torjuttu: Lastensuojelun avohuolto huostaanottoasiakirjoissa</p> <p>Pekkarinen, Suomi, 2016</p> <p>Vertaisarvioitu tutkimus</p> <p>Tarkastella lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden avohuollon työskentelyä. Tutkimuksen avulla on haluttu saada selville miksi avohuollon tarjoama tuki ei aina auta tai riitä.</p> <p>Tutkimus koostuu 37 huostaanotetun lapsen asiakasasiakirjoista.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus ja luottamus on toiminut keino pyrkiä lapsen etuun yhteisymmärryksessä lapsen ja hänen perheensä kanssa- Hyvä ja intensiivinen yhteistyö asiakkaan ja työntekijän välillä johti vapaaehtoiseen huostaanottoon, kun taas riitaisissa prosesseissa tuen saanti vaarantui- Tulosten mukaan lähes puolet lapsista jäi vaille tukea näkemyserojen ja järjestelmän aukkojen vuoksi- Yhteisymmärrys työskentelyssä vahvisti lapsen kokemusta itsemääräämisoikeudesta ja herätti luottamusta enemmän kuin pakkoon perustuva työskentely- Asiakkaiden myönteinen suhtautuminen avohuoltoon lisäsi sen vaikuttavuutta

<p>Engaging families in child welfare services: worker versus client perspectives</p> <p>Altman, USA, 2008</p> <p>Vertaisarvioitu tutkimus</p> <p>Tutkii miten lastensuojelun sijaishuoltopaikan työntekijöiden ja asiakasvanhempien näkemykset sitoutumisesta lastensuojelun palveluihin eroavat toisistaan. Selvittää millaisin keinoin asiakasvanhemmat saadaan parhaiten sitoutumaan heille annettaviin palveluihin.</p> <p>Tutkimus koostuu 16 asiakasvanhemman ja heidän kanssaan työskennelleiden 9 työntekijän haastatteluista.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Asiakasvanhemmat kokivat sitoutumisensa olevan parempaa työntekijän ollessa empaattinen, luotettava ja auttavainen - Työntekijät ja asiakasvanhemmat kokivat vuorovaikutuksen ja hyvän asiakassuhteen välttämättömiksi sitoutumisen syntymiseksi - Asiakasvanhemman hyväksyessä oman avuntarpeensa ja tilanteensa sitoutuminen palveluihin ja muutostyöhön paranee - Lähes kaikki asiakasvanhemmat kokivat, että työntekijän täytyy olla aktiivinen ja viedä asioita eteenpäin - Sitoutumista edistäviä tekijöitä, joita työntekijällä tulee olla: oivaltava, myöntävä, rehellinen ja suorapuheinen - Työntekijät kokivat tarvitsevansa riittävästi aikaa asiakastyölle, pätevän esimiehen, koulutusta ja sopivan asiakasmäärän - Asiakasvanhemmat kokivat epäselväksi järjestelmän ja eri työntekijöiden roolin - Työntekijät pitivät tarpeellisena helposti saatavia tehokkaita palveluita epäselvän ja monimutkaisen palveluviidakon sijaan
<p>Examining families' perceptions of intensive in-home services: A mixed methods study</p> <p>Lietz, USA, 2009</p> <p>Vertaisarvioitu tutkimus</p> <p>Selvittää vanhempien kokemuksia ja voimaantumista kotiin päin annettavan tuen vastaanottamisen jälkeen.</p> <p>Tutkimus koostuu perhetyön palvelua saaneiden asiakasvanhempien haastatteluista (53 kpl), joista 17 kpl haastateltiin palvelun vastaanottamisen jälkeen ja 36 kpl palvelun ollessa käynnissä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Suuri osa perheistä koki olevansa vahvempia ja sanoi kotiin päin annettavan avun olleen avuksi heidän elämäntilanteessaan - Osa vanhemmista (40 %) koki palvelun päättymisen helpotuksena, eikä sillä ollut toivottua vaikutusta. Syynä nähtiin mm. työntekijöiden ammattitaidottomuus ja kunnioituksen puute perhettä kohtaan - Tutkimuksen mukaan työskentelyn onnistumisen edellytyksenä on ollut vanhempien kyky vastaanottaa palvelua, luottamuksellinen ja kunnioittava yhteistyö työntekijän kanssa ja oikein kohdistetut palvelut - Asiakasvanhemmat kokivat perhetyön työskentelyn jälkeen kehittyneensä vanhemmuustaidoissa, vuorovaikutuksessa ja ihmissuhteissa sekä kokivat ymmärryksenä lisääntyneen
<p>Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset</p> <p>Heino, Hyry, Ikäheimo, Kuronen & Rajala, Suomi, 2016</p> <p>Tutkimusraportti</p> <p>Selvittää huostaanoton taustoja, syitä ja sitä millaisia avojuolon</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tutkimusjoukon lapsista suurin osa jäi ilman sosiaalityöntekijän arvioima palvelua. - Toteutuneilla palveluilla kuten kotipalvelulla ja perhetyöllä on ollut vaikuttavuutta, ja ne ovat parantaneet lapsen tilannetta - Taloudellinen apu näyttää olleen merkityksellinen lapselle - Oikein kohdistetut ja oikea-aikaiset palvelut parantavat lapsen tilannetta - Sosiaalityöntekijät kokevat työssään kiirettä ja ovat kuormittuneita

<p>tukitoimia lapsella on ollut ennen huostaanottoa.</p> <p>Kyselytutkimus, johon on vastannut 116 sosiaalityöntekijää. Tutkimusaineisto koostuu 410 lapsen institutionaalista tiedosta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyö ja perheen tai lapsen sitoutumattomuus näyttäytyi merkittävänä huolena ja uhkana tavoitteiden toteutumiseksi - Enemmän aikaa viranomaisyhteistyölle
<p>Vaarantunut suojeluvalta. Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä</p> <p>Alhanen, Suomi, 2014</p> <p>Tutkimus</p> <p>Analysoidaan lastensuojelua julkisen vallankäytön näkökulmasta ja tutkitaan millaisiksi toimenpiteet ovat käytännön toiminnassa muuttuneet.</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu kuudesta tutkimuskeskustelusta, joista kaikilla osallistujilla on pitkäaikainen kokemus lastensuojelujärjestelmän toiminnasta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vaikeasti ymmärrettävä palvelujärjestelmä. - Työntekijöiden heikko palvelujärjestelmä-tuntemus, jonka seurauksena avun saanti viivästyy - Markkinamalli tuottaa palvelut ja voi vaikeuttaa asiakkaan kohtaamista ihmisenä ja hankaloittaa tilanteeseen sopivien palvelujen antamista - Sosiaalityöntekijöiden vähyys aiheuttaa kiirettä - Puutteet yhteistyössä ja yhteistyötaitoissa
<p>A Cross-Country Comparison of Child Welfare Systems and Workers' Responses to Children Appearing to be at Risk or in Need of Help</p> <p>Berrick, Dickens, Pösö & Skivens, Norja, 2017</p> <p>Vertaisarvioitu tutkimus</p> <p>Vertailla neljän maan välisiä eroja ja samankaltaisuuksia lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden toimenpiteissä tarjota palveluja lapsille, jotka ovat vaarassa tulla kaltoinkohdelluksi.</p> <p>Tutkimus koostuu 1027 lastensuojelun työntekijän online-tutkimuksen vastauksista.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Suomessa tarjotaan lähtökohtaisesti avohuollon palveluja matalalla kynnyksellä - Lapsen ja perheen tarpeisiin vastaaminen ja palveluiden tarjoaminen riippuu paljon siitä, millainen sosiaalityöntekijä asiakaslapselle nimetään

Development of an evidence-informed in-home family services model for families and children at risk of abuse and neglect

Ingram, Cash, Oats, Simpson & Thompson, USA, 2012

Vertaisarvioitu tutkimus

Kuvailee mallia, joka on kehitetty ehkäisemään lasten kaltoinkohtelua. Kotiin päin annettavassa tuessa tärkeää on jatkuva ja sitoutunut työskentely, hyvät arki- ja vanhemmuustaidot sekä perheiden tukeminen.

Tutkimukseen osallistui 3127 perhettä, jolta kerättiin tietoa mallin mukaisen perhetyön päättymisen jälkeen.

- Tulokset osoittavat avohuollon tuen tärkeyden, jonka keskiössä näyttäytyy varhainen tuki, toiminta, vanhemmuus- ja arkitaitojen kehittäminen
- Palveluun sitoutumisella on suuri vaikutus työskentelyn lopputulokseen